

Reportatge Text: **Dolors Ayats**

M. ÀNGELS ANGLADA Una escriptora

El dia 20 de març a la sala d'actes del Museu Comarcal d'Olot a fer una xerrada sobre la vida i l'obra de Maria Àngels Anglada amb motiu de la presentació de l'obra *Maria Àngels Anglada. Poesia completa*, d'Edicions Vitel·la (novembre del 2009), organitzada per Alba Associació de Dones de la Garrotxa, i emmarcada dins la celebració del Dia Internacional de la Dona treballadora.

L'Auditori estava ple de gom a gom de lectors devots d'algunes de les seves novel·les, contes, poemes, assajos, articles periodístics i crítica literària.

Demà, diada de Sant Jordi, farà onze anys que va morir l'escriptora Maria Àngels Anglada (Vic, 1930 - Figueres, 1999). D'ençà de la celebració del desè aniversari del seu traspàs, l'any passat, s'han multiplicat els actes commemoratius arreu dels Països Catalans per retre-li homenatge.

L'escriptora s'ha convertit en un punt de referència de la literatura catalana contemporània. Ella mateixa havia dit sovint i amb convenciment que era una poeta que fa novel·les o una narradora que fa poesies, tant se val. Les seves novel·les són breus com la concisió que exigeix la poesia. Estem davant una autèntica mestra del compromís amb la cultura, d'una escriptora que contempla la vida a través de l'art.

Maria Àngels Anglada era feminista, el seu feminisme, com li agradava de dir, era cultural. Era conscient de les dificultats que han tingut les dones, escriptores, compositoras o pintores al llarg de la història i que continuen tenint encara per accedir a unes condicions d'igualtat respecte dels homes. Compartia l'objectiu de la crí-

tica feminista de redescobrir escriptores i obres invisibilitzades, i de revaloritzar figures femenines del món de l'art, com ara Clara Schumann i Fanny Mendelssohn. L'escriptora va centrar la seva vida en tres mons, tres pàtries o tres paisatges vitals: Vic, l'Empordà i la seva estimada Grècia.

Nascuda a Vic el 1930

Maria Àngels Anglada va néixer el 9 de març de 1930 a can Fontcoberta, al número 31 del carrer de la Riera, de la ciutat de Vic. L'autora va mantenir una relació molt intensa amb el seu pare, l'advocat Joan Anglada i Vilardebó, un home culte i d'una religiositat molt profunda del qual n'heretà el seu catalanisme, l'afició pels poetes llatins, la passió per Jacint Verdaguer i també per la música. Aquests quatre elements van deixar una forta empremta en l'ànima de l'escriptora.

El mestratge que va rebre de dos professors de llatí i grec de Vic quan estudiava el batxillerat van ser decisius per convèncer-la cap a l'estudi de la cultura i el món clàssic que va ampliar amb els seus estudis de filologia clàssica a la Universitat de Barcelona, en què va obtenir el premi extraordinari el 1951. De fet, l'autora no va deixar mai de viatjar i escriure pels indrets que han fet de bressol a la cultura occidental.

La ciutat que la va veure néixer esdevindrà l'espai creatiu d'excepció a la novel·la *L'agent del rei*, publicada el 1991 i dedicada als vigatans. Aquesta novel·la permet als lectors endinsar-se en el coneixement de la cort d'Alfons V el Magnànim fent un vell recorregut per l'humanisme pre-renaixentista. Es tracta d'una biografia novel·lada que se centra en la figura d'Andreu Febre, poeta vigatà del segle XV, diplomàtic, espia i el primer traductor al català de la *Divina comèdia*, de Dante Alighieri.

Figueres, segon paisatge vital

A la Universitat de Barcelona va conèixer el que seria el seu company tota la vida: Jordi Geli, fill d'una pairalia de vella nissaga altempordanesa, professor d'art i un home de grans coneixements, curiositat intel·lectual i molt aficionat a l'arqueologia a qui li dedicà un bell poema: "Va començar a l'ombra de plàtans i til·lers / ciutadans, i al vell claustre que enjoiaven cireres / un cop l'any, i ginesta / [...] Encara dura com una melodia". Anglada s'hi va casar el 1954 i van viure fins al 1961 a Barcelona, on van néixer les seves tres filles: Núria, Rosa i Mari-ona.

El febrer del 1961 el matrimoni s'instal·la definitivament a Figueres, on l'autora imparteix classes des del 1964 fins al 1976 de grec, llatí, i llengua i literatura espanyoles a les Escolàpies i a l'Insti-

tut Ramon Muntaner.

Aquest segon paisatge vital, l'Empordà, serà la font d'inspiració d'una gran novel·la, *Les closes*, premi Josep Pla del 1979. La novel·la se centra en l'estudi de la besàvia del seu marit, que va patir un procés judicial sota l'acusació falsa d'haver assassinat el seu marit abans de la conspiració liberal de Joan Prim, l'ànima de la Revolució de Setembre (1868-1873). D'aquesta manera l'autora recrea la memòria individual i col·lectiva d'una dona de la meitat del segle XIX per deixar constància del record, un tema que serà palès a altres novel·les perquè "els fets cal escriure'ls perquè no caiguin en l'oblit".

Aquests dos paisatges vitals estan recollits en un bell poema *Dues planes*: "He estimat el Montseny sense ametistes, / la plana adusta en els seus llargs hiverns / [...] Camí dels vents he estimat l'altra plana / els vols de les gavines als sembrats, / les aigües com nosaltres, indecises".

El viatge a Grècia del 1973

El viatge espiritual i literari dels anys de formació es va complementar amb el primer viatge que va fer l'any 1973 cap a Atenes, Súnion, Dafni, Delfos, Patras, Olímpia, Epidaure... Aquesta descoberta del món hel·lenístic va operar un canvi de rumb des del punt de vista del narrador en totes les novel·les de temàtica grega. L'harmonia, la bellesa, la llibertat col·lectiva i individual i la dignitat procedents de la Mediterrània i el món grecollatí seran els eixos temàtics de la producció literària d'aquest nou paisatge vital.

La protagonista de *Sandàlies d'escuma* (1985), Glauc de Quios, és una noia grega, poetessa i música que viu al segle III aC. La narració dels seus amors i de la seva dedicació a la poesia ofereix un quadre vivent d'un món

llunyà que se'ns fa present, on els morts del passat poden esdevenir éssers vius, plens de sang i de força en el present. Els viatges de la protagonista ens acosten a un marc d'incomparable bellesa: les illes gregues i la ciutat d'Alexandria. La biografia novel·lada de Glauc de Quios és el resultat de combinar dades autèntiques, obtingudes d'una lectura intel·ligent dels textos alexandrins, amb la força d'evocació de l'escriptora on l'art i l'erudició es combinen harmònicament.

"La simpatia pels grecs m'ha portat als armenis. Confesso que la meua simpatia es decantava cap als armenis, nació secularment estomacada per tothom, temps ha massacrada per tothom, temps ha massacrada literalment pels turcs, escampada arreu del món, cantada per la gran veu poètica de Nazariantz i ara per Aznavorian, més conegut per Aznavour", comenta en una entrevista publicada a *El Temps* (1-XII-1997). *Quadern d'Aram* (1997), la primera novel·la catalana traduïda recentment a l'armeni, és un homenatge al milió i mig d'armenis assassinats pels turcs des dels finals del segle XIX fins al 1919, a través de dues veus narratives, l'Aram i la seva mare, Marik, els dos únics supervivents de la massacre i que cercaran refugi a Marsella.

"No s'ha de parar mai d'atiar el caliu del record per evitar l'ombra d'una repetició", deia l'autora referint-se al genocidi més foll, al sadisme més cruel, a una de les barbàries més grans comeses per l'ésser humà. *El violí d'Auschwitz* (1994) és la novel·la més llegida que compta amb tres edicions i cinc traduccions (castellà, italià, galleg, alemany i grec). Recentment, una productora germano-americana n'ha comprat els drets per portar-la al cinema.

Va ser feminista cultural i també independentista

INGLADA clàssica

El compromís cívic i ideològic

Maria Àngels Anglada confessa que té Vic, l'Empordà i Grècia per tres petites pàtries, però que la pàtria més gran són els Països Catalans. Es declara obertament independentista. Els Països Catalans estan oprimits i pensa que no és cap utopia que nosaltres ens puguem constituir amb un Estat propi en la nova Europa d'avui com ho han aconseguit Xipre i Malta. Podem resseguir el seu pensament, el seu compromís cívic a través de les seves col·laboracions en una munió de diaris i revistes del nostre país (*Punt Diari*, *Revista Canigó*, *Hora Nova*...) així com el vessant de crítica literària amb unes crítiques molt reeixides on només una persona amb el seu bagatge cultural i humanístic i la seva sensibilitat podia excel·lir. Po-

dem rellegir-les a *Incitació a la lectura* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008).

La poesia de M.A. Anglada

La tardor passada es va publicar la *Poesia completa* de Maria Àngels Anglada, a cura d'Edicions Vitel·la, la primera que es publica i que recull tota la poesia que l'autora hauria volgut que es publicqués. Quatre poemaris: *Díptic* (1972), *Kyparíssia* (1980), *Carmina cum fragmentis* (1990) i *Arietta* (1996), que apleguen 74 composicions més 9 poemes inèdits amb el títol *Arieta II* (1996-1998).

La seva poesia té un to marcadament íntim. A través dels seus poemes podem resseguir la seva autobiografia, la descoberta del món hel·lènic, el seu compromís cívic, els seus escriptors estimats, l'amor cap a la música, el seu pen-

sament i la seva reflexió sobre la creació artística a través de diverses formes de versificació i la preocupació per la llengua: "Tantes vegades / ens és negat, germans, dir cada cosa / amb el nom clar que una vella sang dicta. / Si perdíem la llengua, com els pollanques tardorals perden la fulla, / ...restaríem / buits de nosaltres mateixos, i no-res, i escorça / d'un arbre mort en la terra traïda". D. Sam Abrams diu al pròleg del llibre: "Els poemes de la nostra autora sempre produeixen un intens sentit de plaer en el lector, un plaer físic, un plaer emocional i un plaer mental".

Mai acabarem d'entendre l'obra poètica d'Anglada si no copsem la intel·ligència i subtileza de l'autora que sempre operen en profunditat en qualsevol text, sigui poema, un conte, una novel·la, un assaig, una crítica o un article.*

Demà, 23 d'abril, farà 11 anys que va morir Maria Àngels Anglada, poeta, novel·lista, narradora, crítica, assagista...

JORDI GARCIA

Cites i anècdotes

El record

"Els fets cal escriure'ls perquè no caiguin en l'oblit". "Cal preservar la memòria de l'ésser humà, per no oblidar, perquè els homes són oblidadissos de les dissorts dels altres".

Grècia

"A Grècia sempre s'hi torna, encara que sigui la primera vegada que es visita físicament".

Armènia

"La simpatia pels grecs m'ha portat als armenis. Confesso que la meua simpatia es decantava cap als armenis, nació secularment estomacada per tothom, temps ha massacrada literalment pels turcs, escampada arreu del món, cantada per la gran veu poètica de Nazariantz i ara per Aznavourian, més conegut per Aznavour".

La preocupació per la llengua

"Tantes vegades / ens és negat, germans, dir cada cosa / amb el nom clar que una vella sang dicta! Si perdíem la llengua, com els pollanques tardorals perden la fulla, / ...restaríem / buits de nosaltres, i no-res, i escorça / d'un arbre mort en la terra traïda".

Països Catalans

"Els Països Catalans estan oprimits. No és cap utopia pensar que nosaltres ens puguem constituir amb un Estat propi en la nova Europa d'avui com ho han aconseguit Xipre i Malta".

Gènesi de la novel·la 'El violí d'Auschwitz'

La font d'inspiració li ve inesperadament a l'autora un dia de primavera del 1992. Mentre escriu un poema escolta esgarrifada les notícies de la guerra de Bòsnia i relaciona les víctimes dels Balcans amb les víctimes de l'Holocaust (1933-1945).

El poema que més li agradava a l'autora segons la confessió que em va fer la seva germana

Senyal de perill
Convidar les poetes és cosa perillosa.
Dic les poetes, no els joglars del rei.
No treu cap colom de dintre d'un copalta,
però potser dards de flama del seu fatigat cor
o d'una nit insomne.
No us en fieu, per sota
les fràgils aparences tenim un cor salvatge
i estranys senyors servim -ja ho escriví
Ausiàs March:
l'amor, el clar país, una cançó d'alosa...
Convidar les poetes és, doncs, cosa arriscada.
Tisores de mots tallen les hores de l'oblit
que encerclen una llengua, un bosc amenaçat
o els ulls espaordits dels meus infants
de Bòsnia